

деструктивної поведінки, починаючи від алкоголізації і закінчуючи суїцидом, акти конфліктної агресії щодо колег по роботі та/або службі, факти ігнорування заходів безпеки тощо.

Правоохоронці, які відчували на собі психотравмуючу подію, що викликана екстремальністю службової діяльності, бойовими діями тощо, характеризуються звуженою свідомістю, фіксованою на конкретні факти. У разі відсутності належної соціально-психологічної підтримки в них доволі часто спостерігаються агресивність, злоба та інші дезадаптивні прояви соціальної й психологічної деформації. Це підтверджує доцільність залучення сучасних підходів щодо психологічної корекції персоналу правоохоронних органів.

Одержано 29.02.2024

УДК 351.74:378.1(477)

Григорій Володимирович ДЖАГУПОВ,

заступник декана з навчально-методичної роботи факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, професор;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4443-9114>

ОНОВЛЕННЯ ПІДХОДІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Підкреслено, що професійна підготовка персоналу Національної поліції повинна бути спрямована на формування та вдосконалення у правоохоронців навичок необхідних для виконання професійно-важливих завдань підвищеного рівня екстремальності

Ключові слова: *професійна підготовка, психологічна підготовка, тренінгові заняття, перша психологічна допомоги.*

Повномасштабне вторгнення російських військ в нашу країну змінило життя кожного українця та функціонування органів управління державою, що диктує необхідність внесення змін у процес підготовки фахівців сектору безпеки та оборони України. Це безпосередньо стосується закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання системи МВС України.

Самоорганізація громадянського суспільства, відданість, патріотизм і героїзм пересічних українців, військовослужбовців та поліцейських є визначальними факторами формування мотивації перемоги над агресором. Війна створює нові виклики як для громадянського суспільства в цілому так і для фахівців ризиконебезпечних професій зокрема. Тому невід'ємною частиною професійної підготовки фахівця повинна стати військово-патріотична складова, тактико-спеціальна та психологічна підготовка.

Відповідно до законодавства, Національна поліція України є центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Поліцейські з метою набуття або вдосконалення спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень поліції, зобов'язані проходити професійну підготовку за відповідними освітніми програмами (планами), затвердженими Міністерством внутрішніх справ України [1].

Як відомо, на виконання семінар-наради «Особливості діяльності органів та підрозділів Національної поліції в умовах збройної агресії російської федерації» за участю керівництва МВС, Національної поліції та закладів вищої освіти МВС України від 01-02 грудня 2022 року, з метою ознайомлення з особливостями діяльності поліції щодо протидії збройній агресії російської федерації, документування воєнних злочинів, вчинених

представниками держави-агресора було поставлено завдання щодо оновлення підходів до навчання здобувачів освіти Харківського національного університету внутрішніх справ.

На виконання доручення ХНУВС від 08 грудня 2022 року № 52 «Про розробку спецкурсів та внесення змін у навчально-методичні матеріали» та рішення ректорату від 17 січня 2023 року № 2/1 «Про стан впровадження в навчальний процес дисциплін та спеціальних курсів, які спрямовані на здобуття курсантами знань, умінь та навичок щодо діяльності поліції в умовах воєнного стану» було підготовлено та проведено факультативні заняття з 12 дисциплін, серед яких, наприклад: «Адміністративна діяльність поліції в умовах воєнного стану»; «Забезпечення публічної безпеки та порядку органами Національної поліції України в період воєнного стану»; «Особливості охорони праці та забезпечення особистої безпеки працівників правоохоронних органів України у сучасних умовах»; «Вогнепальні та вибухові пристрої, у тому числі саморобні. Їх класифікація, демаскуючі ознаки»; «Особливості забезпечення охорони публічної безпеки та порядку на деокупованих територіях»; «Окремі питання несення служби поліцейськими на деокупованих територіях в умовах воєнного стану»; «Основи першої психологічної допомоги та самодопомоги в умовах воєнних дій»; «Психологічна підтримка осіб, що зазнали важких життєвих обставин внаслідок війни» та інші.

Для курсантів проведено тренінги та практичні заняття з:

- тактичної медицини, на яких було відпрацьовано алгоритм MARCH (чітко визначений алгоритм дій в невідкладних ситуаціях, які забезпечують можливість надання невідкладної допомоги постраждалому та порятунку життя);
- опановування технік зупинки критичної кровотечі, відновлення дихання, проведення серцево-легеневої реанімації, відновлення кровообігу та вдосконалили навички первинної оцінки стану потерпілого й способи його евакуації;
- з військово-інженерної підготовки за темою «Фортифікація», за підтримки представників Збройних сил України;
- «Психологічна складова взаємодії поліцейських з населенням деокупованих територій» та ін.

Проте, важливою складовою професійного навчання поліцейського була та залишається психологічна підготовка. Як нами зазначалось вище, тільки одна дисципліна – «Основи першої психологічної допомоги та самодопомоги в умовах воєнних дій», спрямована на забезпечення відповідного психологічного стану самого поліцейського. Але надскладні умови воєнного сьогодення, вимагають посилення саме цього напрямку підготовки.

Загальноприйнятна у мирний час система психологічної підготовки працівників поліції, зміст та структура якої описана багатьма науковцями [2], потребує перегляду та змін у зв'язку із військовими діями. Поліцейські опинилися в умовах, що істотно вплинули на особливості несення служби та виконання професійно-важливих завдань підвищеного рівня екстремальності. Тому доцільно звернути увагу на формування та вдосконалення у правоохоронців навичок надання першої психологічної допомоги та самодопомоги для зниження рівня впливу стресових подій на психіку людини.

Таким чином, професійна підготовка персоналу Національної поліції потребує оновлення та доповнення практичними спецкурсами, спрямованими на вдосконалення тактичних та комунікативних навичок, навичок надання невідкладної допомоги постраждалому та порятунку життя, першої психологічної допомоги, що сприятиме ефективному виконанню професійної діяльності в екстремальних та стресових умовах.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію України: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>. (дата звернення: 28.02.2024)

2. Бандурка О. М. Особливості психологічної підготовки поліцейських в умовах воєнного стан / Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 24 берез. 2023 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека». – Вінниця : ХНУВС, 2023. – С.73-74.

3. Перша психологічна допомога в гострих стресових ситуаціях : навч.-практ. посіб. / О. А. Моргунов, О. І. Федоренко, Н. Е. Мілорадова та ін. Харків : ХНУВС, 2022. 84 с.

Одержано 29.02.2024

УДК 159.9.072.4

Вікторія В'ячеславівна ДОЦЕНКО,

доцент кафедри педагогіки та психології факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат психологічних наук, доцент;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7757-2793>

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ПЕРЕБУВАННЯ В ПОЛОНІ

Здійснено аналіз психологічних чинників, що впливають на рівень травматизації людей, які перебувають у полоні. Виокремлено низку соціально-психологічних наслідків для психіки і поведінки людей як і мають досвід перебування в полоні.

Ключові слова: війна, полон, звільнення з полону, травма.

З початку повномасштабного вторгнення в полон потрапила велика кількість українців. За даними Комісії з питань встановлення факту позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України при Міністерстві з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України станом на листопад 2023 року позбавленні волі 4337 осіб (3574 військових та 763 цивільних), з яких 1953 звільнені з полону.

Система реінтеграції звільнених з полону має чотири стадії: медичний огляд та лікування, психологічна консультація, вивчення їх досвіду, соціально-правова підтримка [1]. Більшість, хто повертається з полону, є катованими, з підірваним здоров'ям і травмованою психікою. І вдома вони зіштовхуються з новими проблемами адаптації до звичного життя. Часом вони не можуть адекватно реагувати на те, що відбувається в їх повсякденному житті. Шукаючи відповідь на питання, з якими переживаннями зіштовхуються люди з досвідом полону, ми проаналізували низку досліджень з даної проблеми і виокремили фактори, що впливають на рівень їх травматизації і до яких наслідків для психіки призводить перебування у полоні.

Автори (В. Франкл, О. Хміляр, Ю. Широкобоков) виокремлюють три фази психічних реакцій людей, які перебувають в полоні: 1) шок потрапляння в полон, 2) зміни характеру і поведінки від перебування в полоні (апатія, вигорання емоцій, нестерпна байжужість), 3) звільнення з полону [3, 4].

Виокремлено низку факторів, що впливають на рівень травматизації людей, які пережили полон: попередній досвід; рівень фізичної та психологічної підготовки, наявність сенсів життя; умови і термін утримання; жорстокість та тривалість тортур; обставини звільнення; наявність або відсутність підтримки з боку інших людей; вік потерпілої особи; обмеження волі, тиск відповідальності перед бойовими побратимами (особливо якщо полонена особа є носієм стратегічно важливої інформації) [1, 3, 5]

У полоні спрацьовують захисні механізми психіки, які допомагають вижити. Однак, після звільнення людина продовжує довіряти цим механізмам, які в нормальному житті заважають. Довготривала ізоляція має наступні наслідки для психіки [1, 2, 5]: